

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Magjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. A tiszántúli ev. ref. egyházkerület és a kritika. Dr. Hungarus. — Közügyeink. Tiszántúli egyházkerületi tavaszi közgyűlés. Referens. — Hangok a nagyszalontai egyházmegyéből. Vadas Gyula. — Nekrológ. Papp Arthur. Havas Gyulától. — Külföld. — Különmélt. — Szerk. posta. — Hirdetések.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerület és a kritika.

I.

Mióta az ev. ref. konvent által az egyházi alkotmány módosítása tárgyában adandó javaslatok készítésére kiküldött bizottság munkálata köztudomásra jutott, annak különösen két pontja keltett nagyobb ellenzést s szólította csatasorba az elégteleneket. Hogy ama bizottság munkálata minden pontjában nem nyerte meg mindenki tetszését, az nagyon természetes. Oly művet előállítani, melyet mindenki feltétlenül helyeseljen és magasztaljon, még a legnagyobb lángelmének sem sikerült. Az alkotmány intézményei pedig, melyekben nyernek alakot és életet a társadalom és különösen az egyház, s a melyek szolgálnak az ő jogai és szabadsága biztosításául, kiváló mértékben alkalmasak a féltékenység és aggodalom felébresztésére, szigorú és sokszor ostorozó kritika gyakorlására. Az egyház és országos politika terén működő férfiaknak és testületeknek azért készen kell tehát lenniök a bírálatra, sőt a megtámadtatásra is. A ki ettől fázik, az ne álljon ki a politika küzdterére. Itt idegességnek helye nincsen. De az is igaz, hogy a bírálat csak azokkal szemben jogos, a kik valamely művet létre hoztak, a kik esetleg valamely alkotmányi institúció módosítására javaslatot terjesztettek elő. Sőt valóban csak az az igazán helyes eljárás, ha a mű bírálatik az alanyi szempontok teljes mellőzésével. Nálunk azonban sokszor ellenkező eljárást tapasztalunk. Az érintett egyházi alkotmánymódosítás bírálói közül némelyek úgy fog-

ják és tüntetik fel a dolgot, mintha ama módosítás némely pontjai tisztán és egyedül a tiszántúli ev. ref. egyházkerület érdekében szerkesztettek volna oly célzattal, hogy ez a nagyobb egyházak által elnyomhassa a kisebbeket, holott az egyházkerület, mint ilyen, ama munkálatot még nem is tárgyalta, sőt nem is tárgyalhatta. Nem helyes és nem jogos tehát ezt pellengére állítani s maró gúnnyal ostromolni. Sőt kérdés, hogy ha ama munkálatot elfogadja is az egyházkerület közgyűlése, akkor is nem követelhető-e meg, hogy ily tekintélyes testülettel szemben mellőzze a kritika a gúnyt és a gyanúsítást. De lehet-e a mi egyház-szervezetünk, a kálvinista természet mellett s a mi sajtóviszonyaink között elnyomásról beszélni is, ha csak lázítani vagy hazudni nem akarunk. Nincs ennél nagyobb képesség a földön.

Eddig két oly bírálat jelent meg, melyekre megjegyzéseket kívánok tenni. Az egyik Dr. Aristophanes „Videant consules“ című czikke (I. Prot. E. és I. Lap ez idei 21. sz.), melyre vonatkoznak előbbi észrevételeim, a másik a szatmári egyházmegye által kibocsátott, nemes hangú, nyugodt, az ügy fontosságához és nagyszerűségéhez méltó „testvéri szózat“.

Hangjában különbözik tehát e két felszólalás, előnyére az utóbbinak, lényegében azonban mindkettő meg egyezik. Az alkotmányügyi bizottság munkálatának ugyanazon két pontját támadja meg és ostromolja mindenik.

E két pont egyike az, mely a konventi tagok választását az egyházkerületi közgyűlésekre kívánja ruháztatni, a másik pedig az, mely szerint a nagyobb egyházaknak, bizonyos kulcs szerint, az eddiginél több szavazat és nagyobb befolyás biztosítatnék.

A „Videant consules“ cz. cikk szerzője szerint a tiszántúli egyházkerület „hallatlan erőszakkal megfosztotta a zsinat-presbyteri rendszer szerint kormányozott egyházait a konventi tagok választásának jogától, s most egy —

bár rejtegetett, de azért nagyon világos czélú — ravasz-
sággal minden jogtól meg akarja fosztani a kisebb egyhá-
zakat“. Így beszél a Krisztus lelke Dr. Aristophanesből!

A szatmári szózat az egyházkerület eljárását alkot-
mányellenesnek nevezi, mert „most fennálló, eddigi kor-
mányzati rendszerünk szerint a felsőbb hatóságok, egyház-
megyék, kerületek, sőt a zsinat és konvent tagjait is, vala-
mint tisztviselőit a gyülekezetek presbyteriumai választják“.

A magyar ref. egyház történetének ismerője tudja,
hogy a konvent, mint rendszeres hatóság, csak az 1881—82.
évi zsinat által illesztetett be egyházunk alkotmányába;
az előtt az ev. ref. konventi gyűlések csak értekezletek
jellegével bírtak s kötelező határozatok hozatalára joga-
sítva nem voltak. Azt is tudja minden művelt ref. ember,
hogy az előbbi konventek tagjait kivétel nélkül az egyház-
ker. közgyűlések választották. Igaz, hogy a zsinati törvény
53. §. f) pontjának szó szerinti s a konventről tárgyazó sza-
kasz többi §-aitól, ezek kapcsolatából kiszakítottan eszkö-
zölt magyarázata alapján a presbyteriumoknak vindicál-
ható a konventi tagok választásának joga, de nem kell
elfeledni, hogy e kérdés a zsinaton ex thesi sohasem vitat-
tatott meg, s az ezen §-t fogalmazó Fejes István a Sáros-
pataki Lapokban nyíltan beismerte, hogy nem tudja, mikép
nyert e §. ily szövegezést, holott ő nem is gondolt arra,
hogy a konventi tagok választását a presbyteriumokra kel-
lene bízni. Nos, ha tévedésből csúszott be egyházi törvény-
könyvünkbe e §. mimódon lehet ennek a tévedésnek hely-
rehozására czélzó javaslatban crimen laesae libertatis-t ke-
resni és találni?

A fokozatos képviseltetés elvénél fogva pedig egyedül
következetes és feltétlenül logikus csak az a törvény lesz, mely
a konventi tagok választásának jogát minden kétséget kizáró
módon az egyházkerületi közgyűlésekre bízta. Ugyanis az egy-
házmegyén minden presbyterium képviselve van lelkésze és
főgondnoka, vagy küldöttjei által; az egyházmegyei közgyűlés
az esperesén és gondnokán kívül választ és küld az egyházke-
rületi közgyűlésre egy-egy, vagy az egyházmegye nagyságá-
hoz képest két-két lelkészi és világi képviselőt. Nem a presby-
teriumok választják és küldik tehát ezeket, a mint a szatmári
szózat állítja. A mily joggal választ és küld az egyházmegye
képviselőket az egyházkerületi gyűlésre, oly joggal és teljes
következetességgel választhat az egyházkerületi közgyűlés ta-
gokat a konventre. Ha azonban a konventi tagokat a presby-
teriumokkal akarják választatni az alkotmányjavaslat ellenzői,
akkor következetesség okáért az egyházkerületi közgyűlésre
küldendő egyházmegyei képviselők választását is csakugyan a
presbyteriumokra kell bízni és ruházni.

De nemesak a szoros következetesség és így inkább az
alakosság szempontjából, hanem a dolog érdeménél fogva, tehát
lényegileg is egyedül az az intézkedés helyes, a közügyre nézve
pedig áldásos és bizalmat, megnyugvást keltő, mely szerint az
egyházkerületi közgyűlésre az egyházmegyei közgyűlések, a
konventre pedig az egyházker. közgyűlések választják a tago-
kat, a képviselőket. A konventi gyűléseken ugyanis csak az
oly tag szólhat alaposan a nagyobb fontosságú egyházi és is-

kolai kérdésekhez, a ki ezeket már az egyházker. gyűléseken
megismerte, vitatta és tárgyalta; az ily kérdésekre nézve előre
nem tájékozott képviselők nem lennének egyebek szavazó gé-
peknél. Dr. Aristophanes is így gondolkodik, azért ajánlja,
hogy a konventi tagok választására választó kerületek alakít-
tassanak. De miben találunk biztosítékot arra nézve, hogy az
ily választó kerületek az egyházi és iskolai ügyek alapos is-
merőire, egyházunk, egyházi életünk kipróbált jelseire adnak
szavazataikat? Nem megtörténhetnék-e, hogy a konvent tag-
jainak nagy része új, lármás emberekből állana, kik az előz-
ményeket nem ismervén, csak a tárgyalások akadályaiul szol-
gálnának? Nem szenved-e tehát miattok az egyházi ügyek
tárgyalásának menete, gyorsasága, boszantására és anyagi
megterheletésére az egyházi közönségnek? De van-e szükség
arra, hogy a polgári és egyházi választások által különben is
oly gyakran izgalomba hozott népünket még többször is zak-
lassuk, s nyerne-e ezzel a protestáns vallásosság, hitbuzgóság
csak egy szemernyit is, s aztán épen azon kis egyházaknak jó
egyszerű népe vajjon kívánja-e a konventi tagok választását
szabadsága megóvása végett? Hiszen a tisztántúli ev. ref. egy-
házkerületben most sem a presbyteriumok választják a kon-
venti tagokat, és még sem hallottam e perczig, hogy itt a kis
egyházak elnyomattak volna; nem olvastam csak egyetlen egy
cikket vagy folyamodványt, mely a kis egyházak elnyomatá-
sát panaszolta volna; pedig ha fordultak volna elő ily gyászos
elnyomatások, ugyan hallgatott volna-e Dr. Aristophanes és az
ő görög társai, kik olyan nagyon szeretik a kis egyházakat?
De uraim! nem kell olyan nagyon feledékenyeknek lenni. —
Nagy és nehéz időkben az egyházkerületi közgyűlések voltak
a mi egyházunk jogai és szabadságainak tántoríthatlan szó-
szólói és védelmezői; az itt egybegyűlt társadalmi és szellemi
előkelőség adott irányt, adta ki a jelszót a nagy közönségnek;
az egyházkerületi közgyűlés volt a vezető, a kis egyházak a
vezetettek; a hányszor ingadoztak, félttek és remegtek ezek
vezerei válságos időkben, talán nagyon is exponált helyzetük
miatt, az egyházkerületi közgyűlésen nyilatkozó szellem me-
gerősítette, bátorította őket. Az egyházkerületi közgyűlésekkel
szemben tehát teljesen indokolatlan minden félelem; tévedés
és nagy gyalogság lenne, ha a gyanúsítás által gyötört lelkek
valaha ezeknek tekintélyét meggyengíteni vagy aláásni tudnák.

Azoknak, a kik az egyházak szabadságát s a nagynehe-
zen létrejött egységet féltik az oly konventi gyűlésektől, a me-
lyekre nem a presbyteriumok választják a tagokat, figyelmükbe
ajánlom a huguenották kérelmére írt egyházalkotmányt. Kál-
vin János, a presbyteriumok új életre keltője, a presbyteri
rendszer megteremtője csak bírt ennek lényegéről és postula-
tumairól oly tiszta és világos notióval, mint Dr. Aristophanes
és társai, s ő, ki nagy szellemével csak most tördelte szét a
hierarchia lánczait, nem akarta és nem akarhatta, hogy a gyü-
lekezetek, bár változott formában, bár alkotmányos látszat
szerint igába hajtassanak. Amaz alkotmány szerint az egyház-
hatóságok ezek voltak: 1. A presbyterium, mely állott a
lelkészből és a gyülekezet által választott vénekből. 2. Collo-
quium (egyházmegye), melyre minden gyülekezet lelkészét
és egy presbytert küldött. 3. A tartományi zsinat (syno-
dus provincialis), melyre minden colloquium egy-egy lelkészt
és világit küldött. 4. Az egyetemes zsinat (synodus ge-
neralis), melyen minden tartományi zsinat egy lelkész és egy
világi tag által volt képviselve. Azt olvastam, hogy a francia
reformátusokat kegyetlenül üldözték, vérkeresztségre huzcol-

ták, szabadságuktól, hazájuktól megfosztották, de nem olvasta, gondolom, senki, hogy a francia tartományi és egyetemes zsinatok az egyházközségek szabadságát eltiporták volna.

Nálunk Magyarországon, 1860 évig a presbyteriumok magok egészíték ki magukat; a nép nem folyt be a presbyterek választásába, a presbyteriumok sokkal inkább alá voltak rendelve a tractusoknak, azok pedig a superintendentiáknak, mint ma, de a gyülekezeteknek a superintendentiák által való elnyomásáról, szabadságaik elrablásáról a krónika semmit sem tud. Képtelenség is ilyenekről beszélni.

Minden igaz magyar ref. ember lelke a szabadságnak erős vára, melyen ármány és erőszak diadalt nem vehetnek soha! Ámen!

Dr. Hungarus.

Közügyeink.

Tiszántúli egyházkerületi tavaszi közgyűlés.

(Vége.)

A harmadik napi gyűlés még mindig élénk érdeklődés mellett folyt le, főként az egyházi képviselők még mindig csaknem teljes számmal voltak jelen. Az előző napi közgyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után az iránt szólal fel Tóth Sámuel főjegyző, hogy a Dr. Öreg János elválasztott bölcsészeti tanár helyét szeptemberig okvetlenül be kell tölteni, de az őszi egyházkerületi közgyűlés csak szept. hó 2-ik felében tartatik meg. Kérde tehát, hogy össze lehet-e hívni tanárválasztás céljából július havában az egyházkerületi közgyűlést, vagy pedig a mostani közgyűlés válaszsza meg a tanárválasztó küldöttséget, s e küldöttség a debreczeni egyház küldöttségével annak idejében ejtse meg a választást. Vályi János és Kiss Albert nem szeretnének ilyen praecedent alkotni, mely az egyházkerület jogait sérti. Utóbbi azt indítványozza, hogy az illető tanszék ideiglenesen helyettes tanárral töltesse be s a helyettes tanár beállításával az elnökség bízzassék meg. Gr. Degenfeld József úgy óhajtaná megoldani e kérdést, hogy a tegnapi megválasztott tanárválasztó küldöttség — a debreczeni egyház által választandó küldöttséggel együtt — bízzassék meg a tanárválasztással, a kandidációval pedig az állandó tanügyi bizottság bízzassék meg. Ezen indítványhoz csatlakoznak Balogh Ferencz és Szeremley József, míg Némethy Lajos azt indítványozza, hogy szeptember havában helyettesítsék a tanszék s a szeptemberi egyházkerületi közgyűlés válaszszon rendes tanárt. A főiskolai, illetve gymnasiumi tanári kar azt kérelmezi, hogy a tanszék betöltésére nézve már a jelen közgyűlés tegye meg az előkészületeket. Szavazással döntöttek e kérdésben, s az előző napon megválasztott tanárválasztó küldöttség és az egyház által választandó küldöttség — az elnökség közbenjöttével — megbízatnak a tanárválasztásnak annak idején való megejtésével. A kandidáció pedig a főiskola szellemi és anyagi ügyeinek megvizsgálására kiküldött bizottságra bízzatik.

A főiskolai gazdasági tanács jegyzőkönyve alapján az egyes jelentések minden vita nélkül tudomásul vétetnek. A főiskolai tőkepénztár bevételi főösszege az 1891—92-ik évre 29,950 frt 90 kr, a kiadási főösszeg 24,226 frt 64 kr, bevételi többlet 5724 frt 26 kr. A tanszéki alapoknál a kiadások főösszege 56,401 frt, — a bevételek főösszege 50,907 frt 33 kr, —

így a túlkadás 5493 frt 67 kr. Ha már most a közszükségleti alapoknál mutatkozó bevételi többletből: 5724 frt 26 krból levonjuk a tanszéki alapok túlkadási összegét 5493 frt 67 krt, marad bevételi többlet: 230 frt 59 kr. E költségvetési előirányzat minden vita nélkül elfogadtatik.

A főiskolai fűvészkertet és a tóczóskerti faiskolát — a bemutatott szerződési tervezet értelmében — ezentúl a főiskola és a kir. gazdasági tanintézet közösen használják, de úgy a fűvészkert, mint a faiskola a főiskola tulajdonában marad. A kertek fentartásához hozzájárul a kir. gazdasági tanintézet is, de a kertek jövedelme a főiskolai pénztárba foly. A kertek felügyeletére 6 tagból álló fűvészkerti bizottság alakíttatik, mely a kertek gondozására egy főkertészt és kertészeket alkalmaz. Kiss Albert és Thaly Kálmán hozzászólása után a szerződési tervezet jóváhagyatik.

A gazdasági tanácsnak buzgó és lelkiismeretes működéséért jegyzőkönyvi köszönet szavaztatik.

A debreczeni felsőbb leánynevelő intézet építésére megszavazott összeg folyóvá tételük. A máj. 24-én felbontandó ajánlatok elbírálására az egyházkerület részéről Kiss Áron, gr. Degenfeld József és Tóth Sámuel küldetnek ki.

A szatmári felsőbb leánynevelő intézet részére egyszermindenkorra 10,000 frt megszavaztatik, s a tanári fizetésekhez 1000 frttal járul hozzá az egyházkerület.

Élénk érdeklődést keltett a felebbezett ügyek között a huszti lelkészválasztási ügy. Emlékezhetnek rá lapunk olvasói, hogy a máramaros-ugocsai egyházmegye közgyűléséről szóló tudósításban elmondottuk, hogy az egyházmegyei közgyűlés tagjainak többsége a huszti lelkészválasztást megsemmisítette. Megsemmisítette pedig azon lényegtelen formahiba miatt, mert a jelölésre küldött egyházi képviselők megbízó levelét egyedül az egyházi jegyző írta alá. Az egyházkerületi közgyűlés az egyházmegye határozatát feloldotta és a választást egyhangúlag megerősítette. Gratulálunk e határozathoz egyházker. közgyűlésünknek, mert hiszen Szigethy Zoltánban kitűnő egyházi szónokot s társadalmilag is igen jól képzett, minden tekintetben megállható embert nyertünk vissza Budapesttől egyházkerületünknek. Igen, visszanyertük őt, mert hiszen theologiai pályája két utolsó évét, tehát az egészet befejező részét a mi főiskolánkban futotta meg, s így őt a mi szellemünk részesének kell tekintenünk.

A többi csekélyebb jelentőségű felebbezett ügyek vita nélkül intéztettek el.

E napon, tehát rövid 3 nap alatt bevégeztetett az egyházkerületi közgyűlés. Emlékeztünk szerint ily rövid idő alatt ily nagy számra menő ügyet még nem intézett el egyházkerületünk főhatósága. Igaz, hogy elvi jelentőségű nagy kérdések nem forogtak szőnyegen, s igen örvendetes, hogy semmi olyan ügy nem jött elő, mely a szenvedélyek lángját csak legkevésbé is fellobbanthatta volna.

Referens.

Hangok a nagyszalontai egyházmegyéből.

(Vége.)

2. A csermői tanügyi állapotok biztos feleletül szolgálnak arra a most már nagyon is actualissá lett kérdésre is: „fentartandók-e a lelkésztanítóóságok“?! E kérdésre adandó, teljes szívem szerinti igenlő válaszat, közel

négy éves tapasztalatomból merített — s szerintem megezáfolthatatlan — indokokkal tudnám támogatni (s talán alkalmilag meg is teszem), de most hely- és időkímélés tekintetéből fölmertve érzem magamat az indokok elsorolása alól, annyival inkább, mert e kérdésben egy oly országos tekintélynek súlylyal bíró szavait idézhetem, mint — Báró Vay Miklós, ki az április 7-én tartott konventen, elnöki megnyitójában ezeket mondja: *„Tapasztalat bizonyította, hogy a mely egyházi községekben a lelkészi állomást megszüntették és a tanítóit tartották csak fenn, az egyházi élet csak tengődött, és csakhamar nagyon alászállott; míg ellenben a hol a lelkészek tanítók is lettek, nem állítom, hogy mindig virágzóak voltak az iskolák, de mégis úgy az egyház, mint az iskola fennmaradása biztosítva lett“ stb.*

Joó István pedig a már említett, s e b. lap 13-ik számában „Hogy vagyunk az autonomiánkkal?“ czimű tartalmás és gondos fejtegetésében ezeket írja: *„A mi egyházi főhatóságaink, a viszonyok alapos mérlegelése után, úgy vannak meggyőződve, hogy egy tanítótól, bármily kitünőleg képes is teljesíteni tanítói feladatát, nem várhatja azt, hogy a felekezeti érdekeket úgy megőrjí, oly tekintélylyel és belátással képviselhesse, mint egy lelkész, ki rendszerint koránál, tudományos képzettségénél fogva mindenkor több súlylyal léphet föl a felekezeti érdekek és jogok védelmére“ stb.*

Minden kétségen felül áll tehát, hogy a lelkész-tanítóságok igen is fentartandók, s ha ez így van (pedig így van), akkor szinte fölösleges feltennem azt a 3. pont alatt röviden tárgyalandó kérdést: „megfelelhet-e e kettős hivatálnak egy ember?“

E kérdésre határozottan és igennel felelnék, ha nem tudnám, hogy — fájdalom — vannak olyan lelkész-tanítói állomások is, a hol nem hogy a kettős hivatalt méltán megérdemelt tanítói és papi fizetés minimumát (a 300 és 600 frtot) kapná meg az illető, de még csak meg sem élhet tisztességesen. Ha azért Isten segítségével — bármi úton — oly helyzetbe jönne egyetemes egyházunk, hogy legalább azt a minimumot minden gyülekezet biztosíthatná, akkor semmi sem akadályozhatná az illető lelkész-tanítókat, hogy kettős hivatalluknak minden irányban meg ne felelhetnének. És ha az illető lelkész okleveles tanító is, — aminthogy a fiatalabb nemzedék már az lesz. — én úgy látom, hogy még a 68-iki törvény sem köthet beléjük. Mert az 1868. XXXVIII-ik t. cz.-nek a január 17-iki rendeletben érintett 141. §-nak 2-ik, s főleg 3-ik bekezdése, mely ekkép szól: „a felekezeti iskolatanítók az istentiszteleten és temetésen segédkezhetnek“, teljesen védne bennünket.

Nem lenne felesleges (s szerettem volna is) e tétel bizonyítására saját tapasztalatomból hozni fel indokokat, de magáról beszélni az embernek, — főleg ily kis embernek, mint én vagyok, — ily esetekben, felette kényes, s talán a mellett unalmas dolog. Ha azonban fölemlítem, hogy a nagyszalontai ev. ref. egyházmegyének 1890. aug. 7-én tartott gyűlésének jegyzőkönyve szerint iskolám felülállott minden kifogáson; és hogy az V. osztályú iskola vezetése mellett 2 I. oszt. gymnasista magántanulót tanítván, azokat jó eredménnyel vizsgáztattam az a r a d i l y c e u m b a n, mely szigorúságáról országosan híres: talán nem látszom dicsekvőnek s a kérdéses tételt némileg megvilágosítottam. Ugy van ugyanis a dolog, hogy az ily kis egyházakban a szorosán vett lelkészi teendők ritkán fordulnak elő. Azonban ennek fejtegetésébe — ezúttal — nem bocsátkozom, hanem — t. Szerkesztő úr engedelmével — azt

a gyakorlati theologiai kérdést vetem itt föl, hogy vajjon: *„Lehet-e absurdumnak tartani a verses imádságokat, csak azért, mert Idvezítők a „Mi Atyánk“-ot nem versben mondta el?“!*

Hogy miért teszem fel e furesának tetsző kérdést, megmondom. Én ugyanis ez év márcz. 15-ike alkalmából egy verses „Fohász“-t adtam ki a „Csermői ev. ref. templom- és iskolaépítési alap“ javára, mert biztosra vett-m, hogy a jelzett célra, bármily csekély összeget is, jövedelmezni fog. S hogy nem szégyenült meg reménységem, mutatja az, hogy már eddig közel 60 frt tiszta jövedelmet hozott ez igénytelen kis „Fohász“, melyet egyházi lapjaink (nem véve ki e becses Lapot sem) — úgy tudom — agyon hallgattak. Egyedül a Királyhágón túl megjelenő „P. K.“ emlékezett meg ez évi 13-ik számában róla, s föllávitván e fentebbi tételt, röviden elbávik úgy a „Fohász“-szal, mint írójával. Jobb szerettem volna ugyan, ha a g ú n y o l ó d á s helyett, az igazság érdekében oda teszi a t. kritikus, hogy a kérdéses füzetecske a „Csermői ev. ref. templom- és iskolaépítési alap“ javára lett kiadva! De hát így is tanultam én abból a kritikából, hanem hogy mit, azt elhallgatom.

Majd legközelebb, mert még mindig kapok adományokat, nyilvánosan beszámolok a „Fohász“ jövedelmével, addig ajánlom „templom- és iskolaépítési alap“-unkat minden jó hazafi s főként hitsorsosaink pártoló figyelmébe.

T. Szerkesztő urat pedig kérem, hogy a fölvetett liturgiai kérdésben szíveskedjék általam ismert szakértői becses véleményét e lap hasábjain nyilvánítani.

Csermő, 1891. ápr. 8.

Vadas Gyula,
ev. ref. lelkész-tanító.

Az elibem feltett kérdésre, hogy t. i. „lehet-e absurdumnak tartani a verses imádságokat, csak azért, mert Idvezítők a „Mi Atyánk“-ot nem versben mondta el?“! — igen bajos mindenkit megnyugtató feleletet adni. Nézetem szerint az bizonyos, hogy a verses imádságokat föltétlenül absurdumnak tartani nem lehet, mert az is bizonyos, hogy van akárhány jó verses imádság. Más oldalról nem lehet tagadni, hogy nagyon sokan idegenkednek a verses imádságoktól s magam is ezek közé tartozom, ha ugyanis azok az imádságok elejétől végig rövid, csak néhány szóból álló jambicus sorokban, vagy akár folyton-folyvást, megszűnés nélkül zengő rhythmusokban vannak írva. — Álláspontom ebben a kérdésben az, hogy legjobb alakja az imádságnak a szépen írt próza, melyet a rhythmikus ütemek szépen váltogathatnak, mintegy kidomboríthatnak. A rímes versekben írt imádságokat egyáltalában nem szeretem, s a jambust csak abban az esetben tudom elnézni, ha nem látom az által az imádság gondolatának könnyű menetét megszagatva, s ha végre úgy van az előadva, hogy a kritizálni is tudó hallgatónak nem jut eszébe az, hogy ő előtte most verset mondanak, hanem az imádság szárnyain, elhagyva a föld porát és hiuságait, lelkében Istennel és egyedül csak Istennel foglalkozik. Hogy e Fohászról miként nem emlékezett meg lapunk, azt valóban nem tudjuk másként megmagyarázni, mint hogy elnézésből történt. Az akarat megvolt bennünk. Ha elkésve is, de kipótoljuk e sajnálatos megfélekedésünket. Szerk.

Nekrológ.

Papp Arthur 1849—1891.

(Vége.)

És e hivatott tehetségű, e szép jellemű férfi életének egén ott függött folyvást egy sötét, nehéz felleg, leszakadással fenyegetve minden pillanatban. — Az egészség, melynek hiánya összetöri, semmivé teszi a legerősebbt, a legnagyobbat is, s a meynek birtokában képes egyedül szárnyalni a lélek, föl, messze a tehetség végső határáig, ez a legfőbb jó, csak vendégként látogatott el hozzá már rég idő óta, egy-egy percze csak, hogy ne engedje szívéből száműzni a hitet, az édes reménységet. Ő benne is teljesült, hogy: „az Ur az ő szolgáinak sem adott változhatatlan erősséget“! Évek óta a betegség csirájával testében, küzdött az elfordíthatlan gyászos végzettel, s ez alatt a lankadatlan kötelességérzet, derült kedély — ez az égi sugár a szívben — tartották fenn életét. A tavalyi 1890-ik év már előrevetette sötét árnyát. Jelentkezett az a gyöngye köhécselés, mely előjele szokott lenni annak a borzasztó betegségnek, mely titkon támadva meg az emberi organismust, lassan, perczről-perczre emészti föl az életet. A hideg ősz beálltával mind rohamosabban lépett fel, úgy hogy ettől kezdve lassú haldoklás volt élete. És épen ebben az időben — felségesen jellemzi lelkületét, munkakedvét — fogott hozzá egy kisebb-szerű múzeum létesítéséhez, és bámulatós érdeklődéssel, szorgalommal, költséget nem kímélve gyűjtötte s szerezte be az e czélra szolgáló tárgyakat, u. m.: ásványokat, érdekes kéziratokat, régi pénzeket, általában gyűjtésre méltó régiségeket, melyekből már addigéle is szép gyűjteménnyel rendelkezett. De ezen terve valóságát már nem érthette meg, munkálkodása közepett ágyba döntötte a kiméletlen kór s rohamosan folytatta munkáját. Elkövetkeztek reá a kimondhatlan szenvedés napjai, melyet nyugodtan viselni csak erős lélek képes, és ő megtartotta hitét még ezekben a napokban is, a gondviselés ellen soha egy zúgolódó szó ajkát el nem hagyta, csöndes, nyugodt volt, mint ki munkáját jól végezte, s bátran állhat meg az örök Bíró előtt. Elérkezett május 4-ike, teljes pompájában ragyogott a természet, a szép tavaszi napra csöndes alkony következett, és mikor beállott az éj is, a mikor aludni tér a föld népe, akkor csöndesen, a körötte állók halk zokogása között gyöngye sóhajjal ajkán elaludt ő is. E végső sohaj tudatta velünk, hogy egy nemes lélek elköltözött a földről . . .

Szerető nőt s kedves 9 éves leánykát hagyott hátra maga után.*)

Temetése nagy részvét mellett s nagy számú közönség jelenlétében ment végbe. A környékbeli papság, kik közül egyik a jó rokont, másik a szerető barátot könyezte az elhunytban, szép számban gyülekezett össze, megadni szeretett, becsült kartársuknak azt az utolsó tisztességet, mely után már csak az emlékezet marad hátra. A díszes érczokorsót koszorúk és virágok borították. Koszorút helyeztek rá, gyászoló özvegye, szalagján ezen felírással: „Felejthetlen férjének, szerető neje Kocsár Vilma“; kis leánya: „A legjobb apának, szerető

*) Végrendelkezése is emelkedett gondolkozásáról tesz bizonyosságot. A szerint ugyanis ha Jennike leánya mint kiskorú találna elhalni, akkor az őt illető birtok felerészben a m.-szalkai ev. ref. egyházra, felerészben pedig a debreczeni főiskolára száll. Szerk.

gyermeké Jenni“; az ev. ref. egyház eme felírással: „Szeretett lelkészének a m.-szalkai ev. ref. egyház“. A háznál a máté-szalka-vidéki papi s tanítói énekhar énekelt (ezúttal először ilyen alkalommal) meghatóan, érzéssel s kitűnő szabatossággal, mely után a lelkészársak bevitték a koporsót a templomba, hol a nagy-károlyi ev. ref. egyházmegye nagyérdemű esperese, Segesvári József k-jánosi lelkész tartott egy igen szépen kivitt, tartalomdús beszédet, Máté 24. 46.: „Boldog szolga az, kit az ő Ura talál az ő tisztí szerint cselekedni“ — alapján, a tőle megszokott kitűnő szónoki előadásban. Beszédének egyes részei, melyben a szív húrjait rezgettette művészileg, általános mély meghatottságot idéztek elő és sok szemet megnedvesítettek. A gyászszertartás végeztével megindult a hosszú menet a temető felé, arra a helyre, a melyet 15 évvel azelőtt, mikor a temető első lakóját fogadta be, a megboldogult avatott föl; abba a csöndes országba, mely alig 13 év alatt a család 8 tagjának adott nyugalmat, pihenést, a kiket egymásután mind ő temetgetett el, majd minden év meghozva a maga gyászatát a családi hajlékba. Két sírkert fogadja be e derék család tagjait, melyekbe a megboldogult szívében lánggal égő fiúi kegyelet szép, fehér márvány oszlopokat emeltetett, kőnél maradandóbb, drága emlékeknek. Kívánsága szerint, rajongásig szeretett nagyszülei s kis leánya mellett lett megásva az a kilencedik sír, mely kedvesei után, oly gyors egymásutánban, az ő fáradt, sokat szenvedett testét fogadta magába, hogy a puha föld, édes anyai kebelén elringassa, megnyugovást, gyógyulást nyujtson. A sírnál alantfrott imádkozott, teljes szívből kérve Istentől áldást és békét a nemes porokra. Még egy ének, előadva az énekhar által, aztán megcsendültek a kapák, s kevésre rá, mire a gyönyörű szép májusi nap alkonyra hajlott, egy sárga sírhant domborult az előbbi gödör felett, egy kis világ határát jelölve, azét a csöndes világét, melyben oly szépen ki vannak egyenlítve a földi élet ellentétei, a hol ha nincs is öröm, de fájdalom sem tanyáz, s ki nyugalmat óhajt, bizton föltalálja.

Nyúgodjál békén kedves halott! Szenvetéidre nyujtson enyhülést a sírhalom. Emléked velünk marad, szeretetünk veled lesz még a sírban is, erősebb ez a halálnál, koporsónál. . . . Álmodjál eszményi szép világról, s legyen álmod édes, csöndes.

Máté-Szalka.

Havas Gyula,
ev. ref. h. lelkész.

Külföld.

Dr. Saphir Adolf.

1831—1891. ápr. 4.

1839. április 12-én egy négy tagú bizottság indult el, a Skót Egyház meghagyása folytán, hajón Angliából, hogy szerezzen tapasztalatokat, melyek az evangéliumnak a zsidók között való hirdetését megkönnyítenék és előmozdítanák. Küldetésök főképp Palesztinára vonatkozott. Négyen voltak: Mac Cheyne, Bonar, Keith és Black. A két első, miután a szentföldön eleget tettek megbízatásoknak, Szmírnán, Konstantinápolyon, Oláh-, Lengyel-, Poroszországon és Hamburgon át visszatért Londonba. Megbízóik szándéka azonban nem az ő észleleteik által jutott a kellő irányba, hanem egészen váratlan esemény következtében, s tervök ellenére Istennek végzése folytán. Utasításaikban ugyanis hangsúlyozva volt: „hogy ne térítessék le magokat útjokról az Osztrák birodalom bármely

részének meglátogatása által, miután tudva van, hogy ott lehetetlen prot. missiót életbe léptetni. Ép ezért eltiltattak a dunai út használatától, akár menet, akár jövet. S mégis ezt az utat kellett hazatérő társaiknak választani. — Egyik társuk ugyanis, Black, útközben tevéjéről leesett és súlyos sérülést szenvedett, minek következtében Keith társaságában a Dunán Pestre jönni kényszerült. Bár az angol külügyi hivatal részétől ajánló levelekkel voltak ellátva, ezeknek hasznát nem vehettek, mert Pesten sem követ, sem consul nem székelt. Ez megnehezítette helyzetüket, de azért nem akarták az időt elvesztegetni s körülnéztek a városban; csakhamar felismertek, hogy alkalmasabb helyet alig találhatnának egy zsidó missiói állomás számára. Továbbmaradásukat betegség is okozta. Keith is, valamint Black a hosszú dunai úton moesárlázba estek; Keith ezenfelül koleraféle betegségbe esett. Állapota egyik szakáról ő maga mondja: „Elájultam, érveim eltompultak, érverésem megszűnt, s két ember várakozott ágyam mellett, hogy elvigyen, a mint az utolsót lehellem“. A szerenesétlen idegen helyzetének híre eljutott az istenfélő protestáns nádorfőherczegnőhöz is, ki azonnal elrendelte, hogy minden lehető segély nyujtassék neki; a főherczegnő érdeklődése még fokozódott, midőn megtudta az idegenek utazásának czélját, s miután bemutatott neki Keith „Evidence of Prophecy“ című munkája. Hét éven át, beszélék, kérte az Istent, küldene valakit, ki az evangéliumot hirdesse e népnek. „Vágya néha oly erős volt, hogy karjait ég felé terjesztve, lelkében küzdött az Istennel, küldjön legalább egy embert, ki a kereszt tudományát hirdesse a magyaroknak“. Keithnek maga a főherczegnő beszélt, hogy az utolsó tizenegy napon, mielőtt betegsége hírét vette volna, rendesen felébredt, minden éjjel, kivétel nélkül, éjfélkor, ugyanazon órában, ama biztos és elvitathatlan érzéssel, hogy valami rendkívüli dolog fog vele történni. S miután egy aggodalomteljes órát álmatlanul töltött, visszatért rendes zavartalan nyugalma. S a midőn hallott a Krisztusnak, a vendéglőben fekvő tetszhalott szolgájáról, azt mondta az ő szívében. „ez az, a mire előkészítve lettem“, s ez időtől fogva éjszakai nyugalma semmi által sem zavartatott meg többé... Ez érzélem volt a nyitott ajtó, melyen át a zsidó missió Pest városába vonult.

Vnr.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Az 1889. és 1890-ik évről még hátrálékban levő lapjاراتóinkat figyelmeztetjük, hogy ha jun. hó 15-ig be nem küldik a rég esedékes tartozást: postai megbízó levél útján fogjuk követelésünket beszédni. Ha találkozónék valaki (a mit nem tudunk elhinni), a kitől ily módon se tudnók behajtani a tartozást: az ilyennel szemben tudni fogjuk kötelességünket. A kiadó hivatal.

Érettségi vizsgai kormányképviselők debreczeni főiskolánkból. A vallás- és közoktatásügyi miniszter a halasi, a kecskeméti és a zilahi főgymnasiumok f. hóban tartandó érettségi vizsgáira Géresi Kálmán, Csiky Lajos és Dr. Bacsoni Lajos debreczeni főiskolai tanárokat nevezte ki.

Debreczeni főiskola. Szép iskolai ünnepélyt rendezett mult hó 31-én, vasárnap d. u. 5 órákor, főiskolánk tanítóképezdéjének önképzőköre. Ekkor tartá ugyanis évzáró díszgyű-

lését e nagy alma mater ama legifjabb sarjadéka, a nemes czélok felé előretörő, s valóban kitűnő vezetésre való tanítóképezdei ifjúság, illetőleg ennek önképzőköre. Méltó volt az öröme a kör felügyelő tanárának, Somogyi Pál úrnak, ki melegen üdvözölvén az egybegyűlt közönséget s a társulat tagjait, a díszgyűlést szép szavakkal megnyitá, s méltók voltak az elhangzott zene- és énekdarabokhoz, szavatokhoz, különböző jegyzőkönyvi jelentésekhez azon lelkes szavak, melyekkel a tanítóképezde érdemes igazgatója, Joó István úr, a díszgyűlést bezárta. Valóban főlemelő volt a tanításügy minden barátjára nézve ez az ünnepély, melyet a lelkes kis sereg lelkesen rendezett. Jelenvoltak a tanítóképezdei összes tanárok, s velők Csiky Lajos theologiai tanár, néhány vidéki tanító s nagy számú férfi és női közönség. A hallgató közönség legnagyobb részét természetesen a tanítóképezdei ifjúság alkotta, de láttunk ott szép számmal mindkét tanszokról akadémiai hallgatókat s gymnasiumi tanulókat is. Oly nagy volt az ünnepély iránti érdeklődés, hogy a VI-ik számú akadémiai nagy tanterem elégtelennek bizonyult a közönség befogadására. A jegyzői jelentés szerint az önképzőkör jótékonyan működik a maga körében, s ez évben is több mint 80 tagja volt. Elnök volt Tassi Miklós 4. tk., alelnök Tóth Endre 2. tk., jegyzők Bor János 4. tk. és Zeke Dániel 2. tk., pénztárnok Tóth Lajos 4. tk. s könyvtárnok Gellen János 3. tk. Ez évben tartott 30 rendes közgyűlést, valamint választmányi és bizottsági gyűlést. Szaválás és prédikálás volt az önképzőkörben 88 esetben, a melyből 23 sikerültnek, 30 részben sikerültnek, 35 nem sikerültnek ítéltetett. A kör legjobb szavalói: Tóth Lajos, Burai János és Tassi Miklós valának. Év folytán beadatott megbírálás végett 38 mű a szépírály, módszertan s neveléstan köréből. Elfogadtatott 9. Legtöbb sikerült művet írt Bor János és Tassi Miklós. A május 12-én megtartott versenyszaválás alkalmával 1—1 drb aranyat nyertek Tóth Lajos komoly, Burai János víg szavalaikért; 3 drb tallért Tassi Miklós komoly szavalaikért. A kör által a szépírály, történelem, módszertan és neveléstan köréből kitűzött pályakérdésekre 23 mű adatott be; jutalmazásokra 5 drb körmőzei arany s 30 frt készpénz fordított. Szép prózával és történelmi munkával Bor János 1 drb aranyat s 4 drb tallért nyert; módszertani és neveléstani dolgozattal Tóth Lajos 2 drb aranyat. Több-kevesebb pályadíjban részesültek még Tassi Miklós, Bor János, Tóth Lajos és Tóth Endre. Az önképzőkör könyvtára 431 kötet művet tartalmaz; könyvek szerzésére és bekötésére 60 frt fordított. A pénztár bevétele ez évben 203 frt 98 kr, kiadása 107 frt 83 kr. A pénztári maradvány tehát csaknem megüti a 100 frtot. Az „István gőzmalom“ 20, a debreczeni takarékpénztár 10, az alföldi takarékpénztár 5 frttal segítették az önképzőkört. A szépen sikerült ünnepély műsora következő volt: 1. „Hymnus“, Erkel Ferencztől, előadja a tanítóképezdei ének- és zenekar. 2. Elnöki megnyitó, Tassi Miklóstól. 3. Jegyzői jelentés az önképzőkör 1890—91. évi állapotáról, Bor Jánostól. 4. „Dalünnepen“, Thern Károlytól, előadja a tanítóképezdei énekkar. 5. Komoly szavalat Tassi Miklóstól. 6. Népdal-egyveleg, zenekarra átírta Tóth Lajos, előadja a tanítóképezdei zenekar. 7. Víg szavalat Burai Jánostól. 8. „Pepi tant“ Geneétől, előadja a tanítóképezdei énekkar. 9. Jegyzői jelentés a pályaművek bírálatáról, felolvassa Tóth Endre. 10. Népdal-egyveleg Goll Jánostól, előadja a tanítóképezdei énekkar. 11. Komoly szavalat Tóth Lajostól. 12. Kossuth induló, előadja a tanítóképezdei ének- és zenekar. Ugy az ének-, mint a zenekart Tóth Lajos vezényli.

**Számadás a Magyar Prot. Irodalmi Társaság részére hoz-
zánk bejött pénzeokról.** T. Nagy Lajos f.-bányai lelkész úr 6
frtot küldött be hozzánk annak jelzésével, hogy egyházközsége
a M. Pr. I. T. tagjai közé évenkénti 6 frttal rendes tagul belep.
Ugyanezt tudatja velünk s egyszersmind a 6 frtot beküldi nt.
Basa Bálint h.-bagosi lelkész úr. Ezek szerint az eddigi ado-
mányokkal együtt bejött hozzánk e czélra 96 frt 50 kr, mely
összeget takarékpénztárban kamatoztatunk. Egyszersmind je-
lezzük a következő, örvendetes tartalmú levelek vételét: 1.
„Nem mulaszthatom el azon meleg érdeklődés tényeit becses
lapjában való közzététel végett tudomásra hozni, melyek itt a
végponton, a M. Pr. I. T. iránt legközelebb nyilvánvalókká let-
tek. Folyó évi május 24-én ugyanis a krassói ev. ref. egyház
tanácsgyűlést tartván, n. Ferenczy Gyula lelkész úr felolvas-
tatta főt. Püspök úrnak az egyházakhoz intézett apostoli felhí-
vását, hozzáadván ehhez a maga lelkesítő, buzdító szavait is, s
oly lelkesedésre ragadta az egyszerű jelenlevő híveket, hogy
egyhangúlag határozattá emeltek, miszerint a krassói ev.
ref. egyház egykori kegyes alapítója, Darvay
Ferencz emlékeztére a M. Pr. I. T. alapító tagjai so-
rába lép. A krassói egyház 700 lélekszám mellett nem csak
lelkesedni tud egy nagy horderejű prot. intézmény megalkotás-
áért, hanem íme tenni is akar, áldozatra is kész, s így méltán
például szolgálhat másoknak. Jelzem különben, hogy egyhá-
zunk tagjai közül többen már tagjai a M. Pr. I. T.-nak, mint:
Ferenczy Gy. lelkész úr, t. Egey Ferencz úr, Sinka Lajos ta-
nító, t. Jakó Antal úr, s hiszszük, hogy még többen is követ-
keznek. Ezzel kapcsolatban azt is tudatom, hogy a n.-bányai
ref. tanító-egyesület májushó 28-án Sinka Lajos és Egey Fe-
rencz urak elnökle alatt tartott gyűlésében, több közérdekű
ügy megvitatása, a tanügyhöz tartozó kérdések megbeszélése
után, szintén, és pedig egyhangúlag kimondta, miszerint: a n.-
bányai ref. tan. egyesület 100 frt tőkével a „M.
Pr. I. T.“ alapító tagjai közé lép, s addig is, míg a
100 frt tőkét mintakertje jövedelméből félretehetné, annak
5%-os kamatját a befolyó könyvtárdíjakból fedezendő. Kras-
són, 1891. máj. 29. Tudósító“. — 2. „Főtiszteletű püspök úr
körlevele hatása alatt semmi vagyonnal nem bíró egyházunk
presbyteriuma is megszavazott hat évi időtartamra 3—3 frtot
a M. Pr. I. T. népies vallásos-erkölcsi iratok terjesztésének tá-
mogatására. Én magam is pártoló tagja leszek, s a 3 forintot
évenként, a mint körülményeim engedik, be fogom fizetni a
Társaság pénztárába. Sonkád, 1891. május 30. Kocsis Jó-
zsef, ev. ref. lelkész“. — 3. „Főt. püspök úr körlevele folytán
tudatom, hogy a csengeri ev. ref. egyház, a M. Pr. I. T.-ba be-
lépett, mint rendes tag évi 6 forinttal. Csenger, 1891. május 31.
Lengyel Sándor, ev. ref. lelkész“. — 4. „Bár a gáborjáni
ev. ref. egyháztanács, a M. Pr. I. T. megalakulásakor sem ma-
radt távol annak alapja gyarapításától, mert szerény anyagi
helyzetéhez képest 20 frttal járult ahhoz: tekintve azonban a
Társaság roppant fontosságú céljait, legközelebb, máj. 31-ikén
tartott gyűlésében főtiszt. püspök úrnak apostoli lelkesítő le-
velének felolvasására egyhangúlag elhatározta: miszerint a
gáborjáni ev. ref. egyház a M. Pr. I. T.-ba alapító tagul 100,
azaz száz forinttal lép. Az alapító levelet a napokban ná-
lunk megjelenő nagytsz. egyházmegyei látogatóság kezeibe
szolgáltatjuk stb. Gáborján, 1891. junius 1. Miskolczy
László, ev. ref. lelkész“. — 5. „Örömmel hozom becses tudó-
mására, — a hozzám érkezett püspöki körlevél kívánalma sze-
rint, — hogy a hosszú-pályii ev. reform. egyház folyó évi má-

jushó 29-ik napján belépett a M. Pr. I. T. rendes tagjai sorába
évi 6 frttal; alantírott pedig a népies vallásos-erkölcsi iratok
terjesztésére ad 2 frtot, — mindkét összeget rövid idő alatt
vagy postán beküldöm, vagy magam személyesen kézbesíten-
dem. Hosszú-Pályi, 1891. junius 2. Báthori István, ev.
reform. lelkész“.

Nyilatkozat. Dr. Szlávik Mátyás ev. theol. tanár a
„Prot. Egyh. és Isk. Lap“ f. évi 19-ik számában (622—624)
„Németországi egyházi és irodalmi szemle“ cz. cikkében meg-
emlékeztén több „örvendetes“ dologról (így a saját irodalmi
sikereiről is a külföldi Lapokban), ezt mondja: „annál roszab-
bul esik konstatálnunk azt, ha mi magunk törünk saját hite-
lünknek s elért positióknak a külföld előtt való olynemű
megrontására, a mint azt legközelebb Dicsőfi és dr. Erdős
tette a „Theol. Studien und Kritiken“ legközelebbi füzetében
az Irod. Társaságról hozott meleg és jóakaró (!) ismertetésem-
mel . . . E fájó sobre a német olvasó közönség előtt alkalmitag
természetesen reflektálok . . .“ Mi ez utóbbi ígéretet be akar-
tuk várni, azért nem szóltunk eddig. Most azonban már ten-
nünk kell egy pár megjegyzést, kinyilatkoztatván, hogy annak
az előre meghirdetett „reflektálásnak“ nyugodtan nézünk
elébe. Tennünk kell egy pár megjegyzést, mert Szlávik a „Sá-
rosp. Lapok“ f. évi 22-ik számában (490) „Felvilágosításul az
én orthodox elleneimnek“ cz. alatt ugyanezen ügyben újra el-
lenünk támad, és pedig most már a felháborodásnak egy ne-
mével, („mi szükség volt arra, hogy Dicsőfi és dr. Erdős
a művelt külföldnek, elég sajátos módon azt írják . . .“ stb.,
lásd „Helyreigazításunkat“ Lapunk f. é. 18. száma
167. lapján). Tehát a mi „nem-orthodox ellenfelünk“ el-
bábkodik, fájdalmat érez s azután haragszik! Hogy a fokoza-
tosság elvénel fogva most már mi következik, nem tudjuk. De
megjegyezzük, hogy a fájdalom előttünk is részvétet érdemel,
de nem az olyan, minő a Szláviké. Ő neki, úgy látszik, gyö-
nyörősége telik oldalvágásokban, s ha tévedéséért ő is kap jól
megérdemelt ütést, fájdalmával és haragjával a világ elé ho-
zakodik. Mi ezt tartjuk „beteges tüneménynek“! Visszaútasít-
juk azt, hogy mi a külföld előtt hitelünk ellen törtünk
volna; mi az igazság szolgálatában csupán a Szlávik tévedé-
seit igazítottuk helyre ott, a hol kellett. Tény az, hogy ő Deb-
reczent és a debreczenieket külföldön is kompromittálni akarta,
épen ezért ismertetése lehet „meleg“, de „jóakaró“ nem; —
és hogy ez neki nem sikerült és nem fog sikerülni soha, — e
miatt bábkodik és boszankodik! Helyreigazításunkat a maga
egészében fentartjuk, az ő magaviseletét nem értjük! S ezzel
ez ügyet részünkről, legalább itt hon, befejezzük. Debreczen,
1891. jun. 4. Dicsőfi József, Dr. Erdős József.

Helyreigazítás. T. Szerkesztő Ur! Becses lapja legköze-
lebbi számában szíves volt Nagy Sándor aradi orgonista-kantor
azon kellemes és nemes lélekre valló hírt közleni, hogy Szi-
lágyi Sándor b.-sebesi lelkész a visitatio előtt 1000 frtot
ajánlott fel egyháza javára. Valóban meg is érdemli e szép
tény, hogy sokaknak buzdításául közzé tétessék! Az a kis te-
vedés esűszott azonban be a közlemény sorai közé, hogy az
illető derék lelkész úr e tekintelyes összeget tudtommal nem
egyedül kápláni fizetéséből takarította meg. E helyreiga-
zításnak közlését kéri Nagy-Harsány, 1891. jun. 1. M. F.

Halálozás. Május 30-án temették el d. Nagy Lajos
debreczeni joghallgató ifjút, ki hosszas sorvasztó betegség után
máj. 28-án hunyta örök álmra szemeit. Részvéttel kívánunk
vigasztalást a gyászba borult szülőknél. A gyászszertartást
Könyves Tóth Kálmán lelkész úr végezte.

Megjelentek. 1. Prédikációk. Irta Tóth József

s. lelkész. Nagy-Várad. Ára 50 kr. Ajánlja „volt tanárainak a hálás tanítvány”. Debreczeni theol. akadémiánk volt kitűnő tehetségű növendékének e művét mielőbb ismertetni fogjuk. — 2. Magyar írók élete és munkái. Irta Szinnyei József. I. kötet, 9. füzet. E füzettel bevégeződik az I. kötet. Ismereti Botka-Bzenszki írókat s műveiket. Hozzánk, egyházunkhoz, iskoláinkhoz közelebb álló nevek e füzetben, regibb és újabb időkben: Börzöli Gábor n.-tótfalui ev. ref. tanító, Budai Ézsaiás püspök, Buza János s.-pataki tanár. — 3. Magyar nyelvtörténeti szótár. Szerkesztik Szarvas Gábor és Simonyi Zsigmond. Az előttünk levő harmadik kötet I. füzete a szab-szömlél szavakkal foglalkozik. A két utóbbi műről többször megemlékeztünk már, mindig a legnagyobb elismeréssel. Kiadja mindkettőt Hornyánszky Viktor. — 4. Elő munkálatok a magyarországi református egyház megújítandó énekes-könyvéhez. IV. füzet. Kiadta Fejes István, az egyetemes énekügyi bizottság elnöke. Sárospatak. Van benne 27 zsoltár-átdolgozás és 5 új dícséret.

Szerk. posta. Tárca- és iskolaügyi rovatunk folyó cikkei e számból térszűke miatt kimaradtak. Közelebb meg fognak jelenni. — B. I. Pusztá-Nagy-Gyánté. Becces czikke jövő számba van beosztva, mint szintén Nyénről P. L. úr köszönő sorai is. — P. J. Győr. Zsinat előtti érdekes cikkeire mielőbb sort kerítünk. — F. L. Vác-Hartján. Nagyon köszönöm az egyházkerületünkre vonatkozó „egyházi régiségek”-et. Kérek többet is. A nyáron, ha tárczarovatunk már besorozott cikkei elfognak, meg fognak jelenni. Az illető számok elküldetéséről gondoskodni fogok.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉSEK.

Pályázat tanári állásokra.

Az államilag segélyezett sepsi-szentgyörgyi evang. ref. Székely-Mikó-kollegiumhoz, mint főgymnasiumhoz két rendes és egy helyettes tanári állásra pályázat nyitattik. Az egyik rendes tanszékkel a természet-mennyiségtan, a másikkal a mértani s szabadkézi rajz és írás, a helyettes tanári állással a német-latin nyelv és irodalom tanítása van egybekötve.

Az első tanszék javadalma: 1200 frt fizetés, 200 frt lakáspénz, egy, esetleg két ízben 100 frt ötödéves szolgálati korpótlék. A második tanszék javadalma 1000 frt fizetés s 200 frt lakáspénz. A helyettes tanár javadalmazása 800 frt évi fizetés. Az 1892—93. iskolai évre ez utolsó tanszék is rendes tanárral fog betöltetni, mely esetben a javadalom: 1200 frt fizetés, 200 frt lakáspénz, és egy, esetleg két ízben 100 frt ötödéves szolgálati korpótlék. Mindhárom tanszékre a kinevezés a közoktatásügyi m. kir. miniszter úr jogkörébe tartozik. Pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányukat, tanári képesítettségüket, eddigi szolgálatukat és hadkötelezettségüket feltüntetendő, s a közoktatásügyi m. kir. miniszter úrhoz címzett folyamodványukat a sepsi-szentgyörgyi ev. ref. Székely-Mikó-kollegium eljáróságához *f. évi július hó 4-ig adják be.* Csak ev. ref. vallású egyének folyamodványai vétetnek figyelembe.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató-tanácsának, Kolozsvárt, 1891. május hó 19-én tartott üléséből. 2—2

Szász Domokos, **Parádi Kálmán,**
ev. reform. püspök, mint elnök. tanügyi előadó.

Pályázat tanári állásra.

A szatmár-németi ev. ref. főgimnáziumnál a német nyelv és irodalom rendes tanszékére pályázat hirdettetik.

Javadalmazás: évi 1000 (egy ezer) forint, mely az intézet pénztárából illető tanár nyugtatványára, évenyegyedes részletekben előre fizettetik, és 23 köbméter beszállított kemény tűzifa. Ezzel kapcsolatosan e helyen is nyersen kifejezést az intézet fentartó testületének ama határozata, hogy a rendes tanárok pénzbeli javadalmazása — az intézet anyagi viszonyaihoz képest — a közel jövőben 1200 frtra fog kiegészítettetni.

Heti órák száma legfeljebb 22.

A tanszék okleveles, rendes tanárral fog betöltetni.

Nem okleveles pályázó is megválasztatik okleveles hiányában, de csak helyettes tanárral alkalmaztatik 800 frt évi fizetéssel s a jelzett failletményvel, megjegygyeztetvén, hogy oklevelét a törvény által meghatározott időn (3 év) belül bemutatni tartozik.

A megválasztott tanár hivatalát 1891. szeptember 1-én köteles elfoglalni.

A megválasztott okleveles rendes tanár első szolgálati éve rendtartásunk szerint próbaévnék tekintetik, melynek sikeres végződése után állandó alkalmazást nyervén, a nyug- és gyámintézetnek jogosult és kötelezett tagja leend.

Pályázhatnak protestáns tanárok és tanárjelöltek, kiknek főtárgyuk, esetleg mellék tárgyuk a német nyelv; ev. ref. vallású okleveles pályázók előnyben részesülnek.

Pályázók oklevéllel, eddigi szolgálatokról szóló bizonyítványaikkal, egyetemi indexükkel, katonai szolgálati viszonyukat feltüntető igazolványukkal, testi épségüket igazoló bizonyítványukkal ellátott folyamodványukat alul írott igazgató-tanácsi elnökhöz címezve, legkésőbb f. évi junius hó 20-ig küldjék be.

Szatmár, 1891. május 30.

Regéczi Sándor,
igazgató-tanácsi jegyző.

1—2

Farkas Antal,
igazgató-tanácsi elnök.